

**Uchwała z dnia 24 października 1997 r.
III ZP 36/97**

Przewodniczący SSN: Jadwiga Skibińska-Adamowicz, Sędziowie SN: Adam Józefowicz, Andrzej Wasilewski (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, z udziałem prokuratora Prokuratury Krajowej Iwony Kaszczyszyn, w sprawie z powództwa Marii G. przeciwko Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w L. o ekwiwalent za urlop wypoczynkowy, po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym dnia 24 października 1997 r. zagadnienia prawnego przekazanego przez Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie postanowieniem z dnia 3 lipca 1997 r. [...] do rozstrzygnięcia w trybie art. 390 § 1 KPC:

"Czy przepis art. 155¹ KP ma zastosowanie do nauczycieli poprzez art. 91 c ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r.- Karta Nauczyciela (Dz. U. Nr 3, poz. 19 ze zm., jednolity tekst: Dz. U. Nr 56 z 1997 r., poz. 357)"

p o d j ą ł następującą uchwałę:

Do nauczycieli zatrudnionych w szkołach, w których nie są przewidziane ferie szkolne, ma zastosowanie art. 155¹ KP w związku z art. 91 c ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz. U. z 1997 r., Nr 56, poz. 357).

U z a s a d n i e n i e

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie postanowieniem z 3 lipca 1997 r. [...] działając w trybie art. 390 § 1 KPC przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia następujące zagadnienie prawne:

?Czy przepis art. 155¹ KP ma zastosowanie do nauczycieli poprzez art. 91c ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 1997 r. Nr 56, poz. 357)@.

W uzasadnieniu przedstawionego zagadnienia prawnego, które powstało w związku z rozpatrywaniem apelacji, Sąd Wojewódzki wyjaśnił, że pojawiło się ono na tle następującego stanu faktycznego:

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Limanowej wyrokiem z 28 kwietnia 1997 r. oddalił powództwo Marii G. przeciwko pozwanej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w L. o zapłatę ekwiwalentu pieniężnego za niewykorzystany urlop w wymiarze 7 tygodni, ustalając, iż powódka była zatrudniona u strony pozwanej od dnia 1 września 1995 r. na stanowisku psychologa w wymiarze 20 godzin tygodniowo na zasadach określonych w Karcie Nauczyciela. Na wniosek powódki umowa ta uległa rozwiązaniu na zasadzie porozumienia stron z dniem 1 lutego 1997 r. Równocześnie na podstawie art. 64 pkt 3 Karty Nauczyciela oraz art. 155¹ KP dyrektor Poradni udzieliła powódce pięciu dni urlopu w okresie od 27 stycznia 1997 r. do 31 stycznia 1997 r., który powódka wykorzystwała. Powódka zatrudniona była w placówce, w której nie były przewidziane ferie szkolne.

Sąd Rejonowy w Limanowej na podstawie dyspozycji art. 64 i art. 65 Karty Nauczyciela uznał, że prawo do uzyskania urlopu przez nauczyciela zatrudnionego w placówce, w której nie są przewidziane ferie, nie jest uregulowane w Karcie Nauczyciela, a zatem w myśl art. 98 ust. 1 Karty Nauczyciela mają w tym zakresie zastosowanie przepisy Kodeksu pracy. Skoro więc w roku kalendarzowym, w którym ustał stosunek pracy, powódka przepracowała jedynie 1 miesiąc, to zgodnie z dyspozycją art. 155¹ KP należy się jej tylko 1/12 z siedmiu tygodni przysługującego jej urlopu, czyli niecałe 5 dni. Urlop ten powódka wykorzystała i w tej sytuacji nie przysługuje jej ekwiwalent pieniężny za niewykorzystany urlop.

W apelacji od tego wyroku powódka zarzucała naruszenie przepisów prawa materialnego i domagała się zmiany zaskarżonego wyroku i uwzględnienia powództwa, albo uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Zdaniem powódki zasadność jej roszczeń w niniejszej sprawie powinna być oceniana na podstawie art. 64 ust. 3 i art. 66 ust. 2 Karty Nauczyciela, a nie na podstawie art. 155¹ KP.

Przy rozpoznawaniu powyższej apelacji powstały poważne wątpliwości co do tego, czy przepis art. 155¹ KP ma zastosowanie do nauczycieli poprzez dyspozycję art. 91c ustawy z 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 1997 r. Nr 56, poz. 357).

W rozpoznawanej sprawie jest niesporne, że umowa o pracę z powódką została rozwiązana z dniem 1 lutego 1997 r. na zasadzie porozumienia stron, a także i to, że pracodawca udzielił powódce 5 dni urlopu (w okresie od 27 stycznia 1997 r. do 31 stycznia 1997 r.) z przysługujących jej 7 tygodni urlopu, powołując się przy tym na art. 64 ust. 3 Karty Nauczyciela oraz na art. 155¹ KP.

Ustawa z 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela normuje w sposób szczególny uprawnienia i obowiązki nauczycieli i w tym zakresie stanowi bez wątpienia *lex specialis* w stosunku do przepisów Kodeksu pracy. Dlatego art. 91c Karty Nauczyciela wyraźnie stanowi, że przepisy Kodeksu pracy mają zastosowanie w stosunku do nauczycieli jedynie w zakresie spraw, które nie zostały uregulowane w Karcie Nauczyciela. Odnosi się to zarówno do nauczycieli mianowanych, jak i nauczycieli zatrudnionych na podstawie umowy o pracę.

Wedle art. 64 ust. 1 Karty Nauczyciela, nauczycielowi zatrudnionemu w szkole, w której organizacja pracy przewiduje ferie letnie i zimowe, przysługuje urlop wypoczynkowy w wymiarze odpowiadającym okresowi ferii i w czasie ich trwania. Równocześnie art. 65 Karty Nauczyciela stanowi, że nauczyciel zatrudniony w szkole, w której organizacja pracy przewiduje ferie szkolne, uzyskuje prawo do pierwszego urlopu w ostatnim dniu poprzedzającym ferie szkolne, a prawo do drugiego i dalszych urlopów w każdym następnym roku kalendarzowym.

Natomiast nauczycielom zatrudnionym w szkołach, w których organizacja pracy nie przewiduje ferii szkolnych, przysługuje prawo do urlopu wypoczynkowego w wymiarze 7 tygodni w czasie ustalonym w planie urlopów (art. 64 ust. 3 Karty Nauczyciela). Nie odnosi się do nich jednak dyspozycja art. 66 ust. 1 Karty Nauczyciela, bowiem dotyczy ona nauczycieli korzystających z urlopu w czasie ferii szkolnych. Na mocy art. 91c Karty Nauczyciela należy w tym wypadku stosować przepis art. 165 KP.

Z kolei art. 66 ust. 2 Karty Nauczyciela stanowi, że w razie niewykorzystania przysługującego urlopu wypoczynkowego nauczycielowi przysługuje ekwiwalent pie-

niężny za okres nie wykorzystanego urlopu (także w wyniku rozwiązania lub wygaśnięcia stosunku pracy), nie więcej jednak niż za 8 tygodni w odniesieniu do nauczycieli, o których mowa w art. 64 ust. 1 Karty Nauczyciela oraz nie więcej niż za 7 tygodni w odniesieniu do nauczycieli, o których mowa w art. 64 ust. 3 Karty Nauczyciela, o ile rozwiązanie stosunku pracy nie nastąpiło z przyczyn powodujących utratę prawa do urlopu wypoczynkowego. W świetle przepisów prawnych obowiązujących do dnia 31 grudnia 1996 r. obowiązek realizacji prawa do urlopu nabytego w danym roku kalendarzowym obciążał w całości pracodawcę zatrudniającego pracownika w dniu nabycia tego prawa, chyba że w grę wchodziły przyczyny uzasadniające utratę prawa do nabytego urlopu. Natomiast z dniem 1 stycznia 1997 r., tj. z wejściem w życie nowelizacji przepisów Kodeksu pracy, zmiana pracodawcy w ciągu roku kalendarzowego, bez względu na sposób ustania stosunku pracy oraz długość przerwy dzielącej kolejne zatrudnienie, nie ogranicza, ani też nie wyłącza prawa pracownika do urlopu. Jednakże zgodnie z obowiązującą aktualnie dyspozycją art. 155¹ § 1 KP, urlop nabyty w danym roku kalendarzowym przysługuje pracownikowi u każdego pracodawcy zatrudniającego pracownika w ciągu roku, w wymiarze proporcjonalnym do okresu przepracowanego w danym roku u każdego z pracodawców. W tej sytuacji, skoro w tym zakresie brak stosownej regulacji w Karcie Nauczyciela, na podstawie art. 91c Karty Nauczyciela zasadne jest stosowanie w tym wypadku art. 155¹ KP.

Uczestniczący w postępowaniu przed Sądem Najwyższym Prokurator Prokuratury Krajowej przedstawił w przedmiotowej sprawie odmienny pogląd prawny. Zdaniem Prokuratora Prokuratury Krajowej, skoro art. 91c ust. 1 Karty Nauczyciela stanowi, że przepisy Kodeksu pracy winny być stosowane w odniesieniu do nauczycieli jedynie ?w zakresie spraw wynikających ze stosunku pracy, nie uregulowanych przepisami ustawy@, to w sytuacji, gdy przepisy rozdziału 7 Karty Nauczyciela (?Uprawnienia socjalne i urlopy@) regulują odrębnie zagadnienia urlopów nauczycieli, należy przyjąć, że prawna problematyka urlopów nauczycieli należy do kategorii spraw uregulowanych w Karcie Nauczyciela. Przy czym regulacja ta ma charakter zupełny w tym sensie, że ustawodawca uregulował tylko takie zagadnienia, co do których uznał, że regulacja taka jest konieczna, a w pozostałym zakresie w ogóle odstąpił od jakiegokolwiek regulacji prawnej, najwyraźniej uznając, że jest ona zbędna i dlatego w pozostałym zakresie nie jest dopuszczalne stosowanie przepisów Kodeksu pracy, także poprzez art. 91c ust. 1 Karty Nauczyciela.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Art. 91c ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 1997 r. Nr 56, poz. 357) stanowi, że: ?W zakresie spraw wynikających ze stosunku pracy, nie uregulowanych przepisami ustawy, mają zastosowanie przepisy Kodeksu pracy@. Tego rodzaju odesłanie prawne wskazuje wyraźnie na wzajemną relację pomiędzy obiema ustawami, z których jedna - Kodeks pracy ma znamiona ogólnej regulacji prawnej, określającej powszechnie obowiązujące zasady dotyczące stosunków pracy (*lex generalis*), a druga - Karta Nauczyciela ma znamiona regulacji prawnej szczególnej, odrębnej w stosunku do powszechnie obowiązujących zasad i dotyczącej stosunków pracy nauczycieli (*lex specialis*). Przy czym istota i sens sformułowania tego typu odesłania normatywnego w ustawie szczególnej opiera się zawsze na

założeniu, że regulacja prawna zawarta w tej ustawie nie ma znamion regulacji wyczerpującej (zpełnej), bowiem w przeciwnym razie odesłanie takie byłoby już co do zasady zbędne. W danym wypadku celem odrębnej regulacji prawnej zawartej w Karcie Nauczyciela było wprowadzenie w odniesieniu do nauczycieli jedynie w pewnym, i to niezbędnym zakresie (na co wskazuje między innymi preambuła do Karty Nauczyciela), unormowań odbiegających od powszechnie obowiązujących zasad postępowania dotyczących stosunków pracy. Natomiast w pozostałym zakresie te powszechnie obowiązujące zasady postępowania powinny być stosowane także wobec nauczycieli. Równocześnie, biorąc pod uwagę zbieżność przedmiotową regulacji prawnej obu ustaw, które normują przeciwie sprawy z zakresu stosunków pracy, należy przyjąć, że użyty w art. 91c ust. 1 Karty Nauczyciela zwrot normatywny "sprawy (...) nie uregulowane przepisami ustawy" odnosi się do przedmiotu uregulowań zawartych w poszczególnych przepisach Karty Nauczyciela, a nie do "spraw" rozumianych jako synonim ogólnych zagadnień z zakresu stosunków pracy w ogóle, jak np. nawiązania, zmiany i rozwiązanie stosunków pracy, wynagrodzenia za pracę, urlopów pracowniczych i innych. Wynika to zresztą także *expressis verbis* z dyspozycji art. 5 KP.

W tej sytuacji, w celu wyjaśnienia przedstawionego zagadnienia prawnego należało rozważyć czy sprawa, której dotyczy dyspozycja art. 155¹ KP została uregulowana przepisami Karty Nauczyciela. Przepis art. 155¹ KP, dodany ustawą z dnia 2 lutego 1996 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 24, poz. 110 ze zm.), wprowadził na gruncie prawa polskiego instytucję tzw. urlopu częściowego, czyli urlopu ustalanego w wymiarze proporcjonalnym do okresu czasu przepracowanego u pracodawcy, w sytuacji, gdy w ciągu roku kalendarzowego pracownik rozwiązał stosunek pracy z jednym pracodawcą i następnie nawiązał stosunek pracy z innym pracodawcą. Ta sprawa nie została uregulowana w przepisach Karty Nauczyciela i to pomimo, że ostatnie dwie nowelizacje Karty Nauczyciela (wynikające z ustawy z dnia 14 czerwca 1996 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela, Dz.U. Nr 87, poz. 396 oraz z ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zmianie niektórych ustaw normujących funkcjonowanie gospodarki i administracji publicznej, Dz.U. Nr 106, poz. 496) były przeprowadzone już po uchwaleniu wspomnianej dyspozycji art. 155¹ KP.

W kontekście stanu faktycznego rozpoznawanej sprawy, na tle której pojawiło się przedstawione zagadnienie prawne, należy w szczególności stwierdzić, że przedmiotem regulacji art. 66 ust. 2 Karty Nauczyciela (dotyczącego prawa nauczyciela do ekwiwalentu pieniężnego za okres przysługującego mu, a niewykorzystanego urlopu z powodu rozwiązania lub wygaśnięcia stosunku pracy i w innych ściśle określonych sytuacjach) w związku z art. 64 ust. 3 Karty Nauczyciela (dotyczącym wymiaru urlopu wypoczynkowego nauczycieli zatrudnionych w szkołach, w których nie są przewidziane ferie szkolne) jest sprawa, której na gruncie przepisów Kodeksu pracy dotyczy dyspozycja art. 171 § 1 KP i właśnie z tej przyczyny, w myśl zasady *lex specialis derogat legi generali*, ten ostatni przepis prawny nie ma zastosowania w stosunku do nauczycieli. Natomiast w przepisach Karty Nauczyciela brak jest uregulowań dotyczących sprawy tzw. urlopów częściowych i dlatego w tym zakresie ma zastosowanie art. 155¹ KP w związku z art. 91c ust. 1 Karty Nauczyciela.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy na podstawie art. 390 KPC orzekł, jak w sentencji.

=====